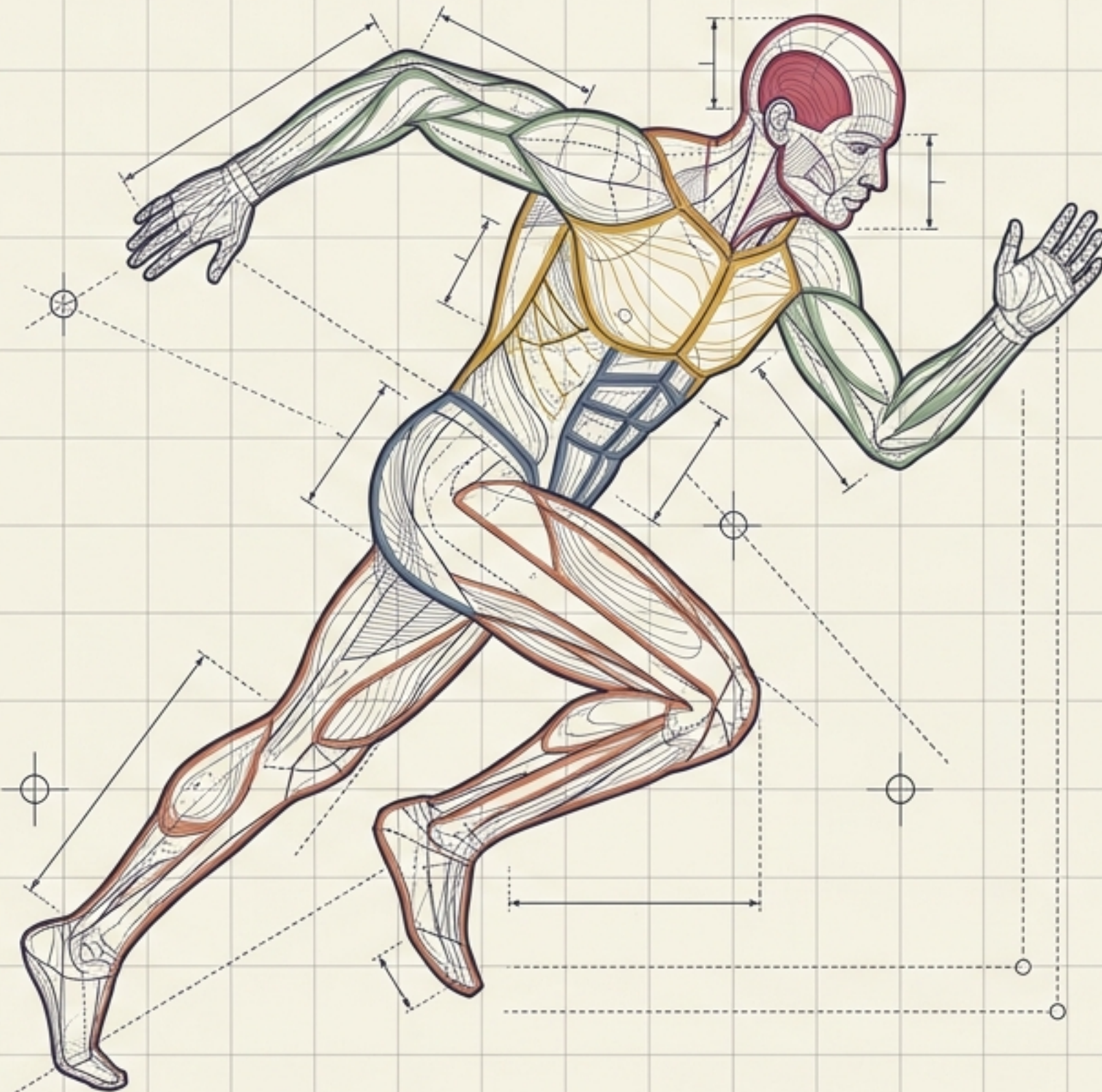
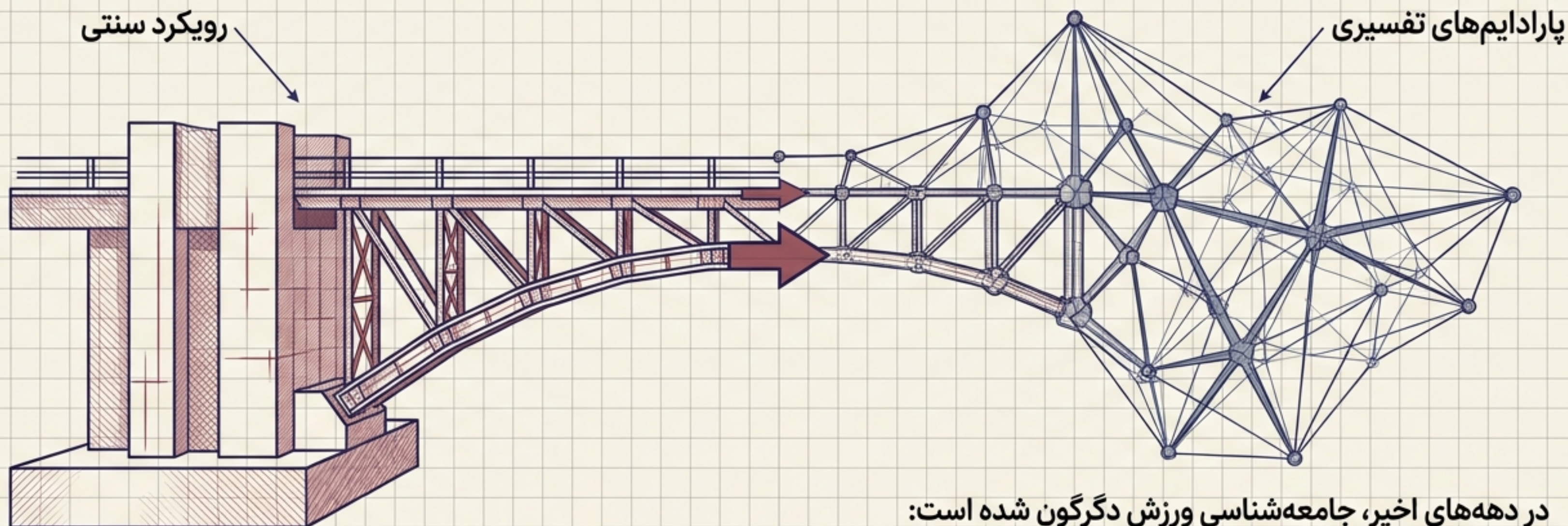

کالبدشکافی جامعه‌شناختی ورزش

رمزگشایی از ساختارهای نامرئی قدرت،
فرهنگ و سرمایه در ورزش مدرن
(بر اساس کتاب «نظریات جدید جامعه‌شناسی
ورزش» نوشته سمیه نیکجو)

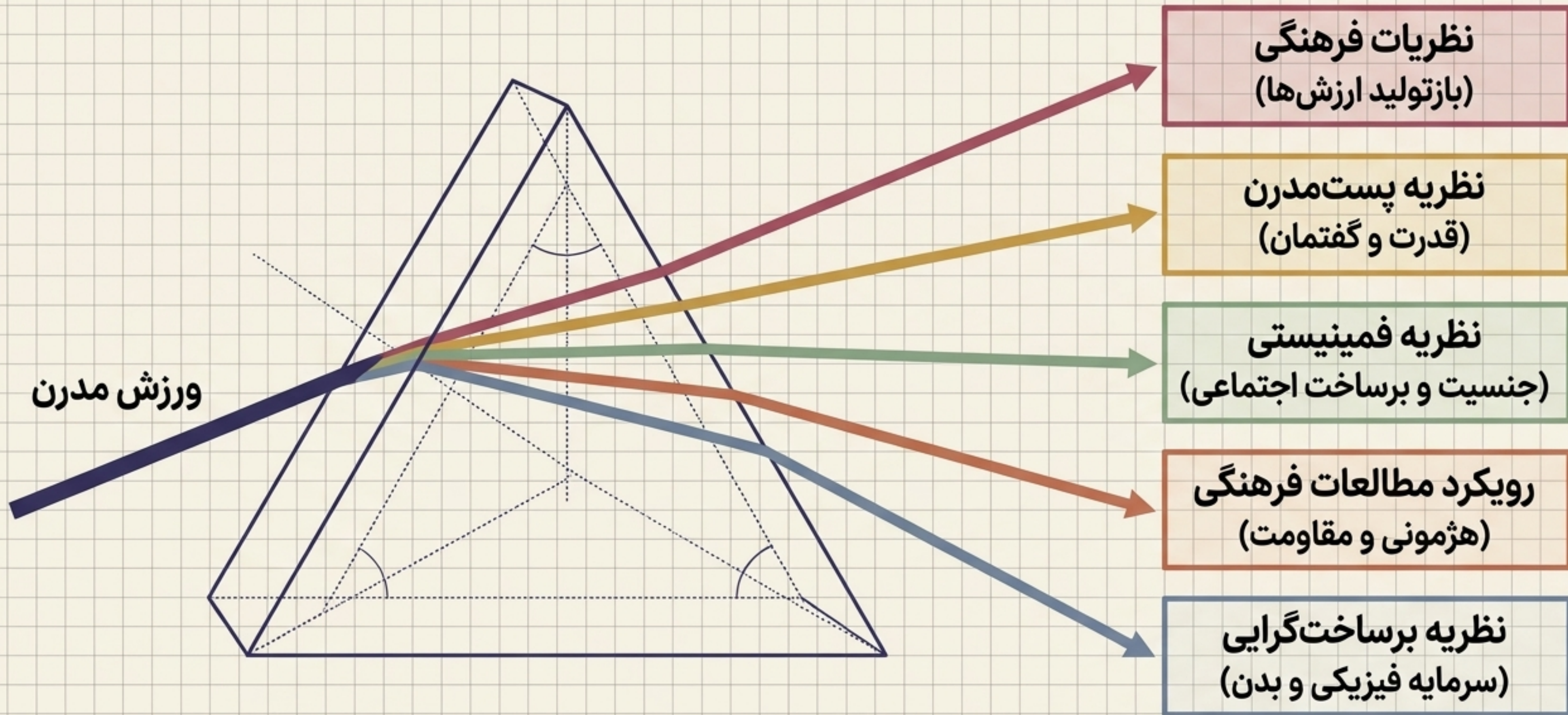
عبور از مرزهای اثبات‌گرایی به سوی درک عمیق‌تر

نگاه پوزیتیویستی: ورزش صرفاً یک بازی یا فعالیت بدنی خنثی است.

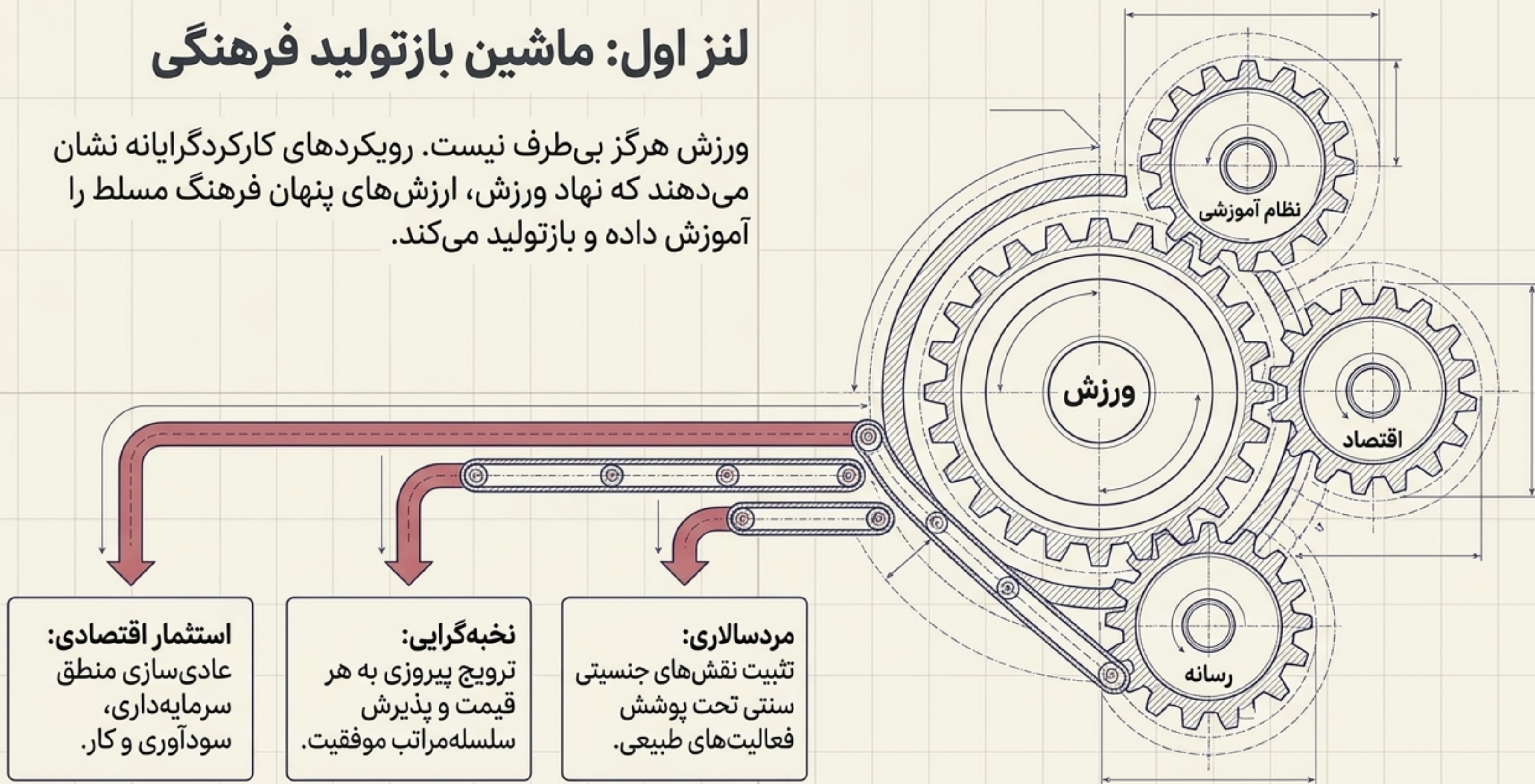
- در دهه‌های اخیر، جامعه‌شناسی ورزش دگرگون شده است:
- تلفیق سنت‌های بریتانیایی و آمریکایی برای فهم بهتر.
  - ورزش به عنوان بازتابی از ساختارهای پیچیده قدرت.
  - نظریه‌ها ابزارهایی برای «بازاندیشی» در زندگی روزمره.

منشور نظری: پنج لنز برای مشاهده یک پدیده

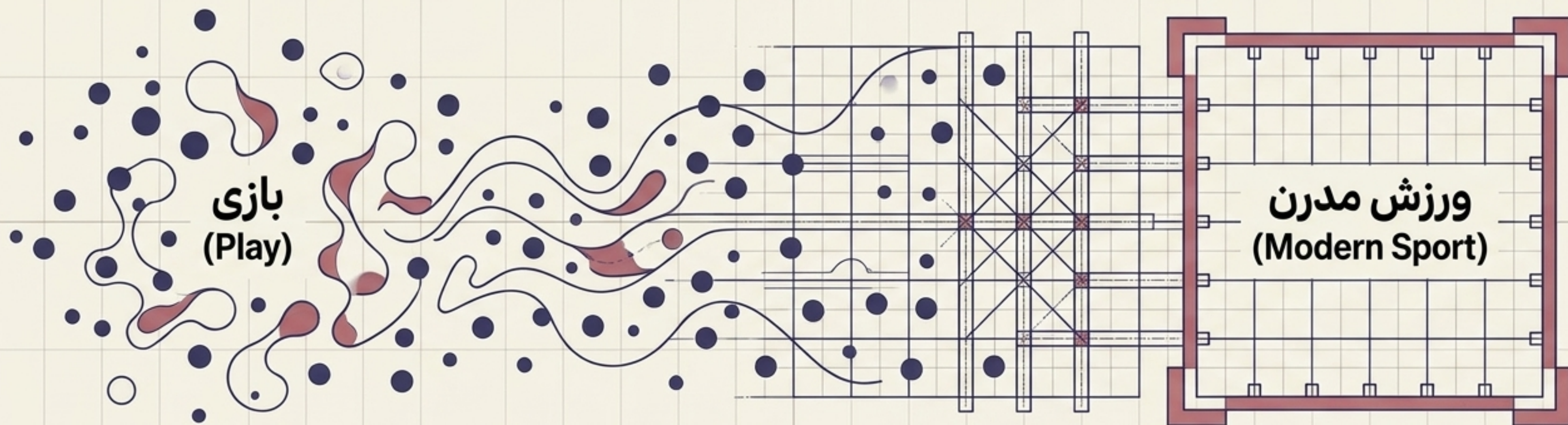
لنز اول: ماشین بازتولید فرهنگی

ورزش هرگز بی طرف نیست. رویکردهای کارکردگرایانه نشان می‌دهند که نهاد ورزش، ارزش‌های پنهان فرهنگ مسلط را آموزش داده و بازتولید می‌کند.

گذار از آزادی خیال به قفس قواعد

یوهان هویزیگ تفاوت بنیادین میان بازی و ورزش را در مرزها و اعمال نظم می‌بیند.

- بدون زمان و مکان مشخص
- صرفاً برای لذت و هیجان
- هیچ مرزی جدا از تخیل وجود ندارد
- فاقد عواقب مادی

- اعمال «نظم» آهنین
- تبدیل به کار هدفمند و نهادینه شده
- حذف عدم اطمینان و جایگزینی رفاقت با رقابت
- دارای قوانین دقیق و عواقب اجتماعی/اقتصادی

لنز دوم: فوکو و نظارت بر بدن‌های رام

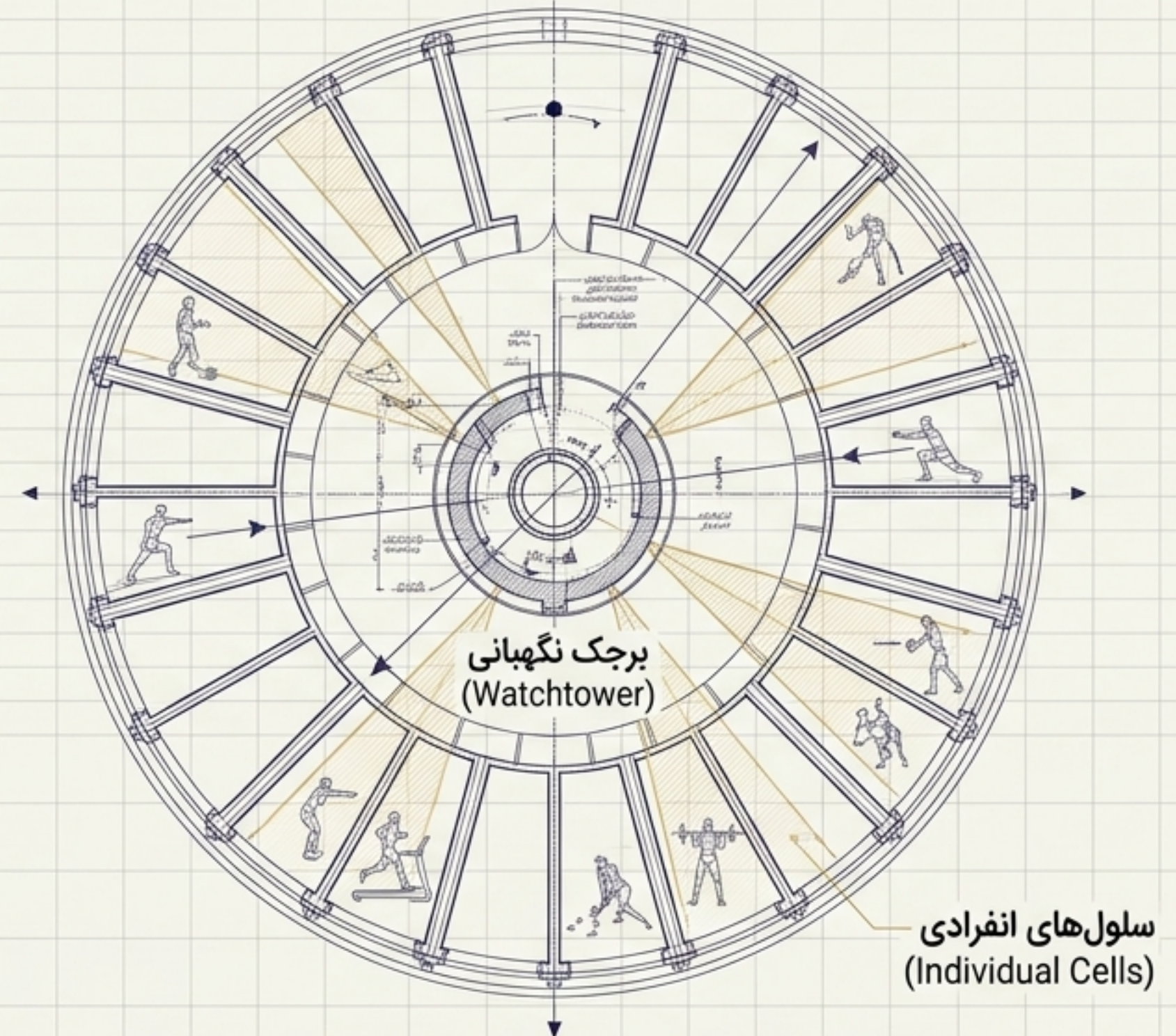
در نظریه پست‌مدرن، تمرکز از کلان‌روایت‌ها به سوی سازوکارهای نامرئی «قدرت» تغییر می‌کند.

بدن به مثابه ابزار

ورزشکاران تحت انضباط قرار می‌گیرند، اندازه‌گیری می‌شوند و برای تولید بالاترین بازدهی مکانیکی «رام» می‌شوند.

سراسربین در ورزش

نگاه مداوم مربیان، رسانه‌ها و تماشاگران (معماری سراسربین) باعث می‌شود ورزشکاران در نهایت خود به ناظران و کنترل‌کنندگان خود تبدیل شوند.

سراسربین (Panopticon) - نظارت دائمی (Permanent Surveillance)

گفتمان‌ها و خلق «رژیم‌های حقیقت»

● گفتمان (Discourse):

زبان و دانشی که توسط افراد دارای قدرت تولید می‌شود و تعیین می‌کند چه چیزی «طبیعی» یا «غیرطبیعی» است.

● رژیم‌های حقیقت

(پزشکی، علوم ورزشی، مربیگری)

● حذف تفاوت‌ها:

بدن‌ها یا صداهایی که در این قالب‌های خشک علمی جای نمی‌گیرند، به حاشیه رانده شده و طرد می‌شوند.

● تولید سوژه: این گفتمان‌ها

سوژه‌های انسانی را می‌آفرینند و به آن‌ها برچسب‌های علمی مانند «استعداد»، «توانایی» یا «جنسیت» می‌زنند.

لنز سوم: واسازی افسانه تفاوت‌های بیولوژیک

نظریه فمینیستی تقابل بنیادین میان «طبیعت» و «فرهنگ» در میدان ورزش را به چالش می‌کشد.

جبرگرایی بیولوژیک (Nature)

این باور سنتی که تفاوت‌های فیزیکی بین مردان مردان و زنان ذاتی، ثابت و غیرقابل تغییر است. در این دیدگاه، ورزش عرصه‌ای است برای اثبات «برتری طبیعی» مردان.

برساخت‌گرایی اجتماعی (Nurture)

این ایده انتقادی که «مردانگی» و «زنانگی» محصولات تاریخ و نهادها هستند. ورزش ابزاری است که به پسران رقابت و سختی آئین، و به دختران انفعال و ظرافت را می‌آموزد.

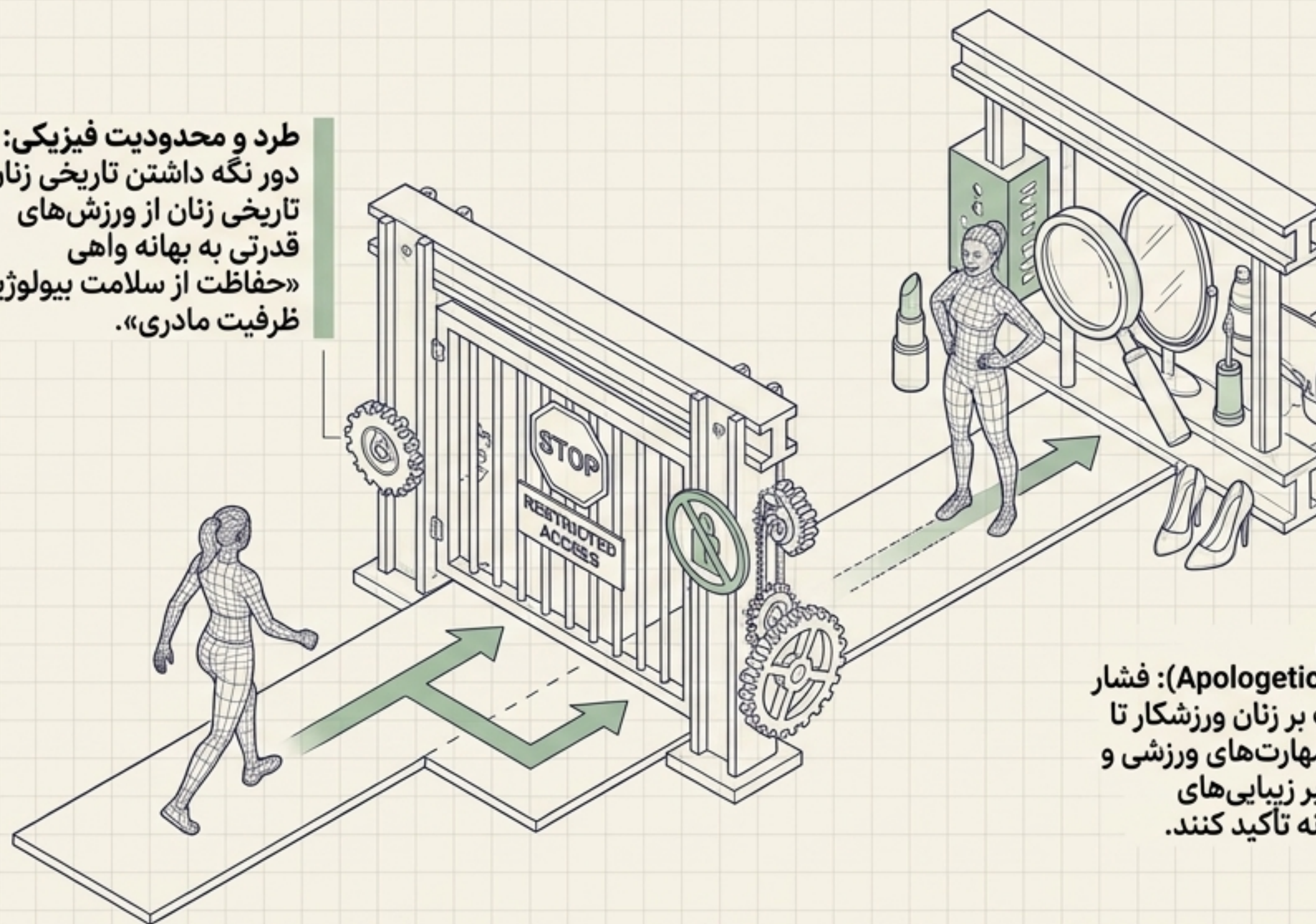
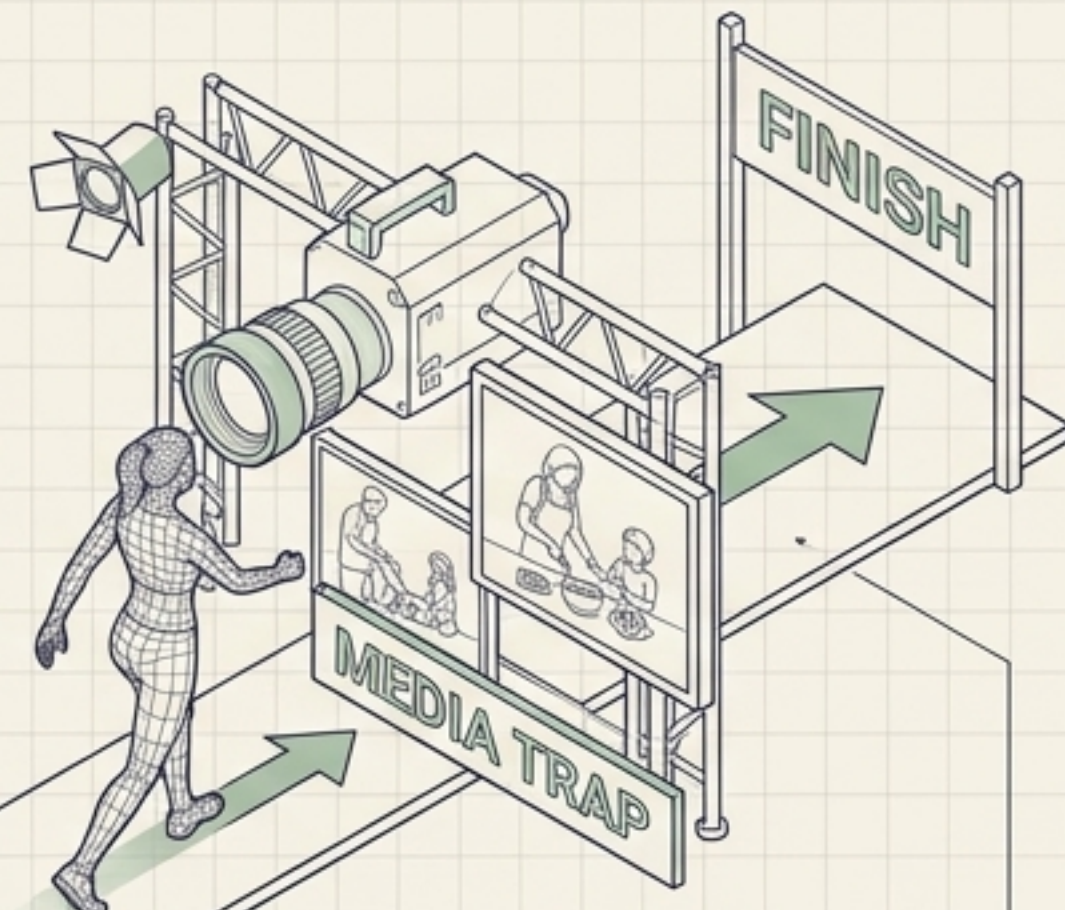
مکانیسم‌های ایدئولوژیک جنسیت در ورزش

ورزش به عنوان یک نهاد مردسالار، به صورت سیستماتیک عاملیت و حضور زنان را محدود و بازتعریف می‌کند.

طرد و محدودیت فیزیکی:
دور نگه داشتن تاریخی زنان
تاریخی زنان از ورزش‌های
قدرتی به بهانه واهی
«حفاظت از سلامت بیولوژیک و
ظرفیت مادری».

تله بازنمایی رسانه‌ای: پوشش
رسانه‌ای که به جای تمرکز بر
توانمندی ورزشی، به شدت بر
جذابیت‌های ظاهری و نقش‌های
خانوادگی زنان تمرکز می‌کند.

رفتار جبرانی
(Apologetic Behavior): فشار
سیستماتیک بر زنان ورزشکار تا
برای جبران مهارت‌های ورزشی و
قدرت خود، بر زیبایی‌های
کلشه‌ای زنانه تأکید کنند.

لنز چهارم: هژمونی و نبرد بر سر عقل سلیم

رویکرد مطالعات فرهنگی نشان می‌دهد که قدرت همیشه از طریق زور اعمال نمی‌شود، بلکه سلطه رضایت دهند.

عادی‌سازی سلطه:

ورزش ارزش‌های طبقه مسلط (مانند رقابت بی‌رحمانه، فردگرایی و مصرف‌گرایی) را به عنوان «عقل سلیم» و امری کاملاً طبیعی جلوه می‌دهد تا جایی که نامرئی می‌شوند.

میدان مبارزه:

با این حال، ورزش یک سیستم بسته نیست. این عرصه فضایی است برای مذاکره، کشمکش و مقاومت گروه‌های حاشیه‌ای در برابر ایدئولوژی‌های مسلط.

نوربرت الیاس و «فرایند متمدن شدن»

دوران پیشامدرن:

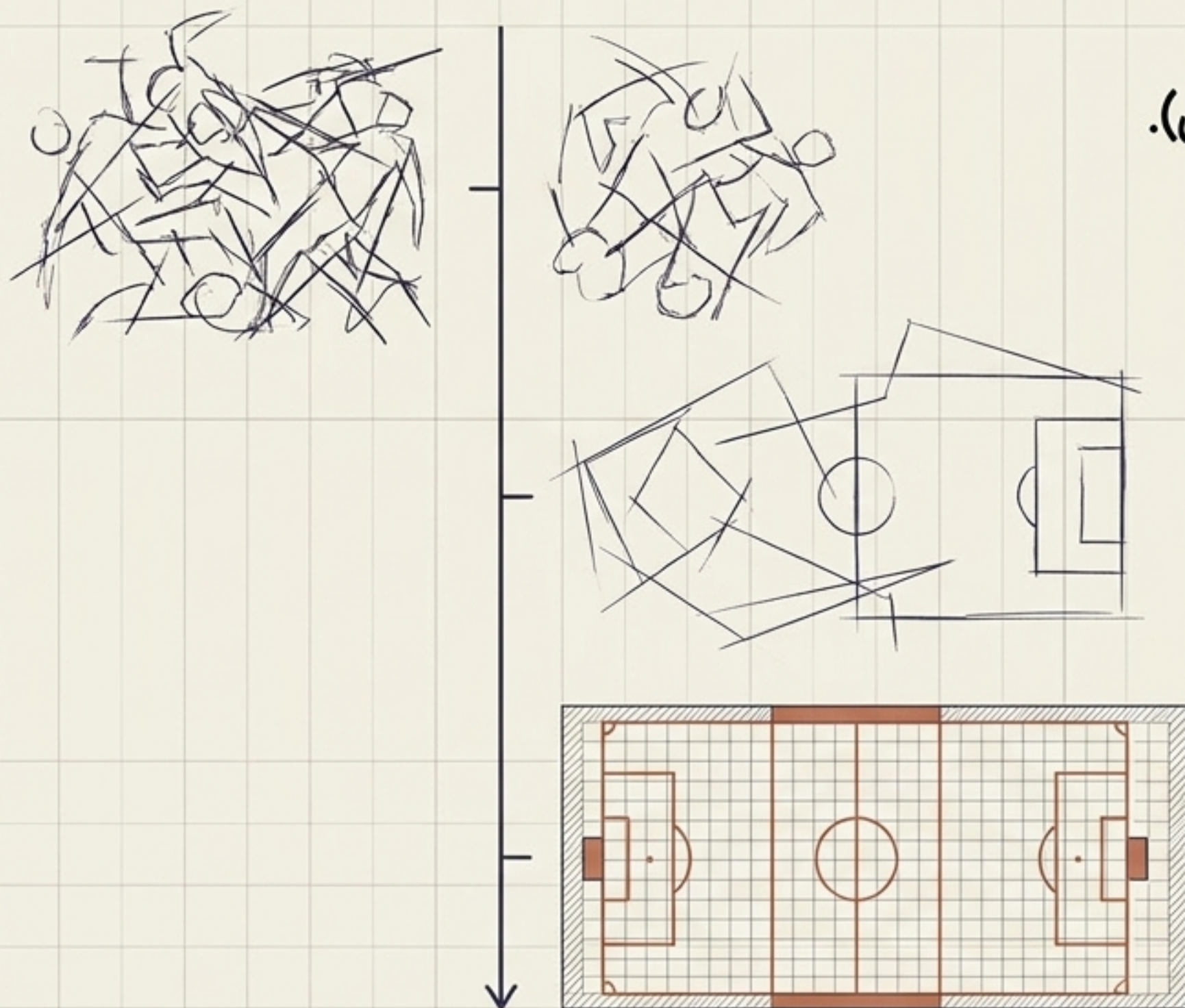
بازی‌های خشن، بی‌قاعده و مرگبار (مثل فوتبال روستایی).
بازتابی از جامعه‌ای با سطح بالای خشونت روزمره.

دوره گذار

ایجاد قواعد سخت‌گیرانه برای مهار خشونت و
محافظت از اشراف در برابر طبقات پایین.
آغاز کنترل احساسات.

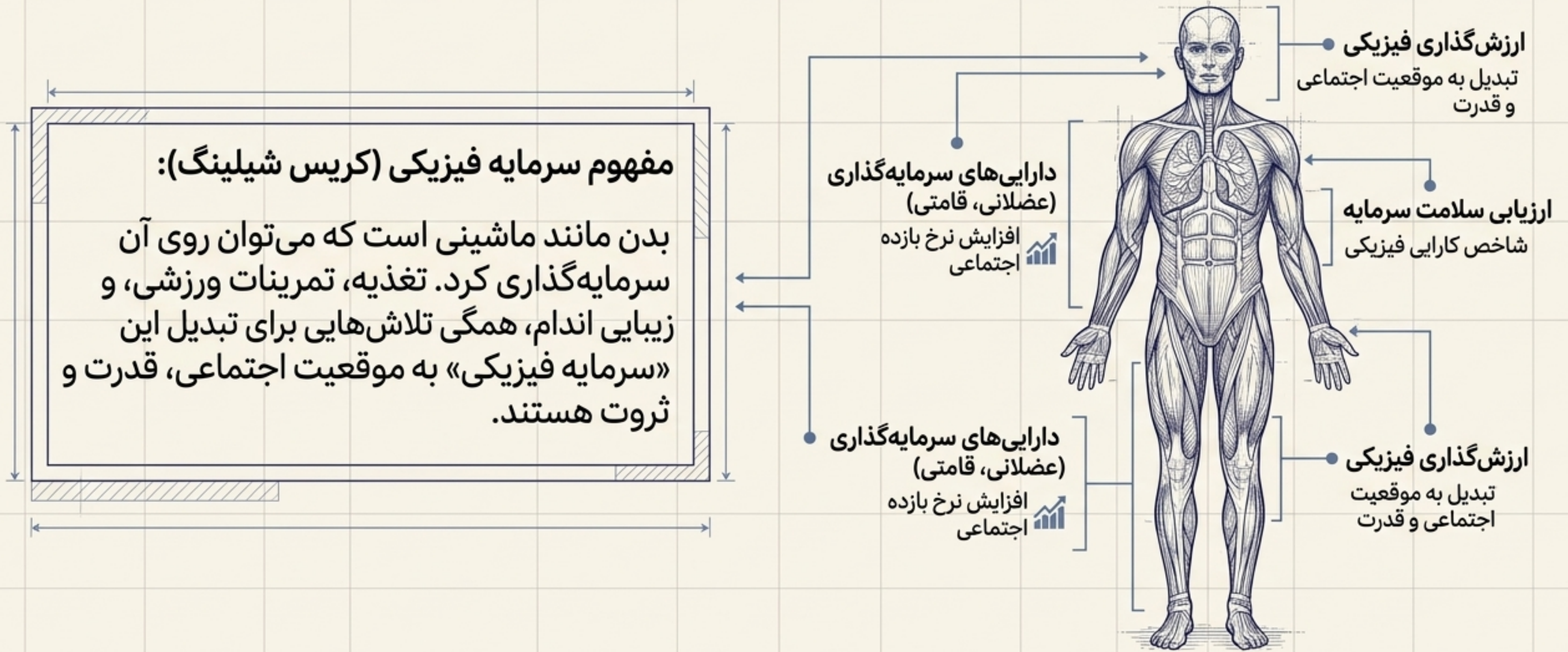
ورزش مدرن:

ورزش به عنوان «تقلید از جنگ» اما در چارچوبی
کاملاً کنترل‌شده. ایجاد فضایی امن برای تجربه
«هیجان لذت‌بخش» بدون خطرات واقعی.

لنز پنجم: بدن به مثابه سرمایه فیزیکی

در نظریه برساخت‌گرایی، بدن انسان صرفاً یک واقعیت بیولوژیک نیست، بلکه یک «پروژه اجتماعی» ناتمام است.

برنامه‌نویسی فرهنگ در کالبد ما: «تکنیک‌های بدن»

مارسل موس استدلال می‌کند که حتی پیش‌پاافتاده‌ترین شیوه‌های استفاده ما از بدن، ذاتی نیستند، بلکه آموختنی و فرهنگی‌اند.

تلقین اجتماعی و تفاوت‌های فرهنگی:

نحوه راه رفتن، دویدن یا شنا کردن از یک جامعه به جامعه دیگر و از یک طبقه به طبقه دیگر کاملاً متفاوت است. ما این حرکات را از طریق تقلید مداوم، آموزش مربیان و نهادها یاد می‌گیریم تا جایی که برایمان کاملاً «طبیعی» جلوه می‌کنند.

ماتریس سنتز: یک پدیده، پنج نگاه

نظریه	متفکر کلیدی	استعاره محوری	نگاه به بدن ورزشکار
بازتولید فرهنگی	هویزینگا	ماشین بازتولید ارزش‌ها	ابزاری برای تثبیت نظم حاکم
پست‌مدرنیسم	فوکو	زندان سراسربین (نظارت) (نظارت)	سایتی برای اعمال انضباط علمی
فمینیستی	اوکلی / هارگریوز	میدان نبرد ایدئولوژیک	میدانی برای بر ساخت زنانگی/مردانگی
مطالعات فرهنگی	گرامشی / الیاس	طناب‌کشی هژمونیک	بستر متمدن‌سازی و مهار خشونت
برساخت‌گرایی	شیلینگ / موس	پروژه ناتمام / سرمایه	ماشینی برای انباشت موقعیت اجتماعی

فراتر از بازی: مهندسی معکوس ورزش

ورزش هرگز «فقط یک بازی» نیست. همان طور که دیدیم، میدان ورزش یک میکروسکوپ قدرتمند برای مشاهده ساز، سازوکارهای پنهان قدرت، سرمایه، فرهنگ و جنسیت در جامعه است.

مسلح شدن به این پنج لنز نظری به ما اجازه می‌دهد تا از یک تماشاگر منفعل به یک تحلیلگر انتقادی تبدیل شویم؛ تا ساختارهای نامرئی را ببینیم، در برابر نابرابری‌ها مقاومت کنیم و در نهایت، نسخه عادلانه‌تر و انسانی‌تری از ورزش را مهندسی کنیم.

